A MAGYARTARKA TENYÉSZTÉS AKTUÁLIS HELYZETE, JÖVŐKÉP

Kovács-Mesterházy Zoltán

tenyésztésvezető, Magyartarka Tenyésztők Egyesülete

Regionális közgyűlések, 2020. március 03 – 13.

A magyartarka egy tradicionális (és veszélyeztetett) magyar fajta

- Ha azt akarjuk, hogy fennmaradjon, akkor nemesíteni kell.
- Mások az igények, mások az elvárások a fajtával szemben.
- A fajta fenntartása számunkra nem konzerválást, hanem a kor igényeihez való rugalmas alkalmazkodást jelent, úgy hogy a fajtajelleg megmaradjon.

A magyartarka egy tradicionális magyar fajta

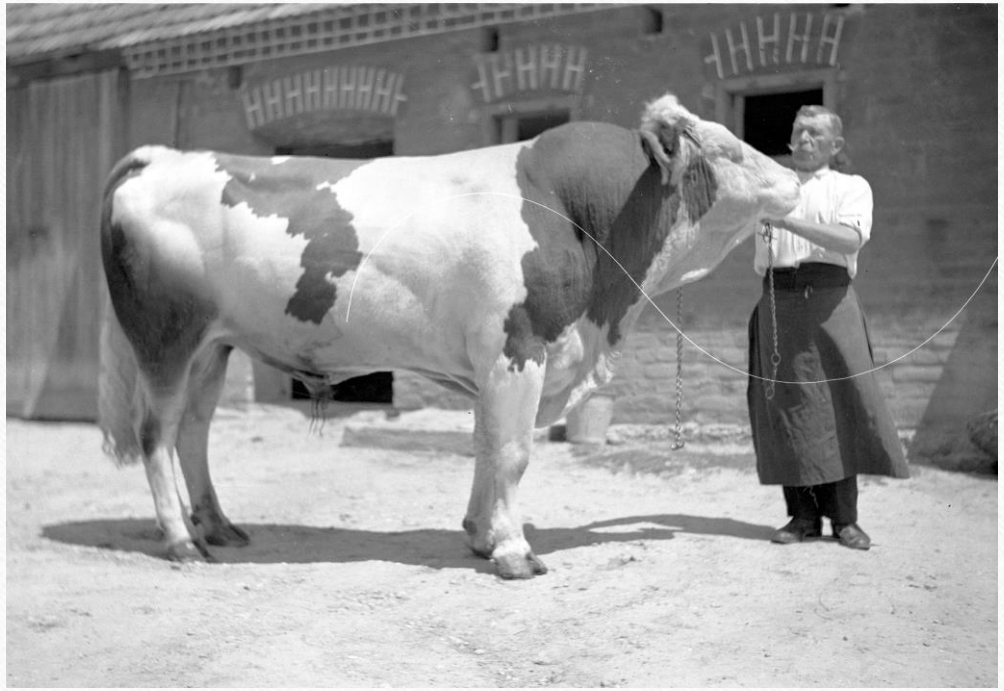

Magyartarka, kettőshasznú fajta ➔ kell a két haszon!

- **<u>TEJ</u>**
- Folyamatosan emelkedő termelési eredmények.
- Jó beltartalmai értékek, melyek nem romlanak a mennyiségi mutatók hatására.
- Jó perzisztencia.
- Jó alkalmazkodóképesség.

A kettőshasznú magyartarka állományok országos laktációs eredménye (2014-2019.)

Év	Telj.laktáció	KEKI (nap)	Laktációs tejterm. (kg)	Tejzsír %	Tejfehérje %
1989.	3,2	402	4.241	3,79	
2001.	2,9	411	4.997	4,03	3,43
2010.	2,7	410	5.949	3,97	3,45
2014.	2,7	410	6.061	4,02	3,50
2015.	2,6	409	6.329	3,98	3,48
2016.	2,8	408	6.401	3,97	3,50
2017.	2,8	419	6.467	3,99	3,56
2018.	2,7	405	6.798	3,92	3,50
2019.					

Forrás: NÉBIH

A TOP 5 tenyészet laktációs eredménye - 2018.

Tenyészet	Telj.laktáció / létszám	KEKI (nap)	Laktációs tejterm. (kg)	Tejzsír %	Tejfehérje %
Hajdúböszörményi Béke Mg. Kft., Hajdúböszörmény	2,1 133	388	8.401	3,77	3,48
Teveli Mg. Zrt., Tevel	2,3 344	394	8.153	3,78	3,44
Pannónia Állattenyésztő Kft., Bonyhád	2,5 965	388	8.005	3,97	3,59
Kaposvári Egyetem, Kaposvár	2,9 45	414	7.785	3,65	3,45
Húshasznú Bt., Egyházasrádóc	2,8 457	402	7.503	4,04	3,74

Forrás: NÉBIH, 2019.

Magyartarka, kettőshasznú fajta ➔ kell a két haszon!

- **<u>HÚS</u>**
- Kimagasló súlygyarapodás
- Kiváló vágóérték (izmoltság, vágási %)
- Korszerű húsminőség (márványozottság)
- Porhanyósság

Hízlalási, vágási eredmények alakulása

Paraméterek	Egyedszám	Átlag	Szórás
Vágási súly (kg)	119	622	68,13
Hasított féltestek súlya (kg)	119	388	37,17
Bruttó súlygyarapodás (g/nap)	119	1.539	201,05
Nettó súlygyarapodás (g/nap)	119	962	118,55
Vágási %	119	62,62	2,70
Izmoltság élő állapotban	119	7,01	0,85
EUROP izmoltság (5=E; 1=P)	119	3,86	0,41

Forrás: Húth B. – Szűcs L., 2019.

Magyartarka húshasznosítású állományok ➔ az alapok megvannak, a mutatókon kell javítani!

- Induló tehénlétszámra jutó szaporulat:
  - 69,2 %
- 205 napra korr. választási testtömeg:
  - Bika: 258 kg
  - Üsző: 246 kg

Magyartarka húshasznosítású állományok ➔ az alapok megvannak, a mutatókon kell javítani!

Hízlalás / mutatók	kezdete	vége
n	202	202
Életkor (nap)	188	486
Testtömeg (kg)	238	676
205 n.k.tt kg	269	--
Életnapi ttgy.	1.306	1.314
Hízlalás alatti ttgy.	--	1.488
HFT (kg)	--	366

Forrás: ŐNPI, üzemi hízlalási eredmények (2015-2018).

Új kihívások előtt az állattenyésztés, így természetesen a magyartarka tenyésztők is.

- Tejtermelés
  - Folyamatos technikai, technológia fejlesztések szükségesek ➔jelentős pénzeszköz lekötés.
- Munkaerő hiány katalizálja a szükséges fejlesztéseket:
  - Fejés,
  - Ivarzó felismerés, kiszedés, válogatás,
  - Takarmányozás

Új kihívások előtt az állattenyésztés, így természetesen a magyartarka tenyésztők is.

- Automatizált rendszerek
  - Küllemi tulajdonságok fejlesztése
    - Elülső tőgyfél illesztése
    - Tőgybimbó helyeződése
    - Tőgytisztaság
  - Technológiai tűrőképesség
    - Tanulékonyság
    - Nyugodt vérmérséklet
    - Rossz szokásoktól való menteség

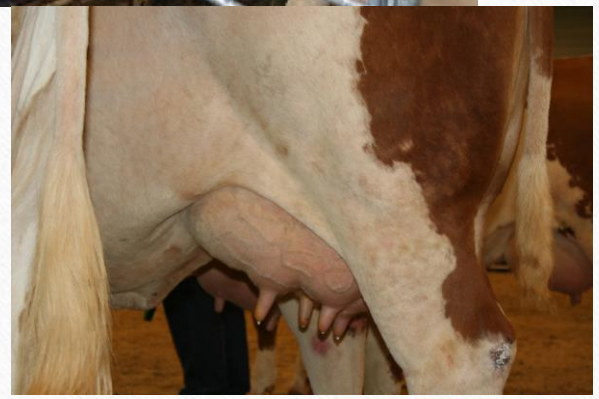

Új kihívások előtt az állattenyésztés, így természetesen a magyartarka tenyésztők is.

- Hústermelés:
  - Telítődik a piac,
  - Erős a mezőny,
  - A tejtermelő állományok is „beszállnak a versenybe”,
  - Mathew – Etűd - Nadap

Merre tovább magyartarka tenyésztés?

- Egy kettőshasznú fajta mindig nehezített pályán játszik.
- Mondhatnánk, hogy több fronton is helyt kell állnunk.
- A magyartarkának ráadásul húshasznú típusa is van.
- A két tenyészirány egyre jobban távolodik egymástól. A piac (és a tenyésztők) ezt várják el!

Merre tovább magyartarka tenyésztés?

Net Wille x Jázmin Magua (Egyházasrádóc)

Etüd Supery x Supery; + Nadap (Derecske)

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – kettős állományok

- Tejtermelés további növelése
  - Nagy tőgykapacitás, kiváló tőgyalakulás.
- Lehetőleg ne veszítsünk hústermelésben pozíciókat…
- + beltartalmi értékekben se sokat veszítsünk… ???
- Mindennek ára van, a tenyésztés nem varázslás!

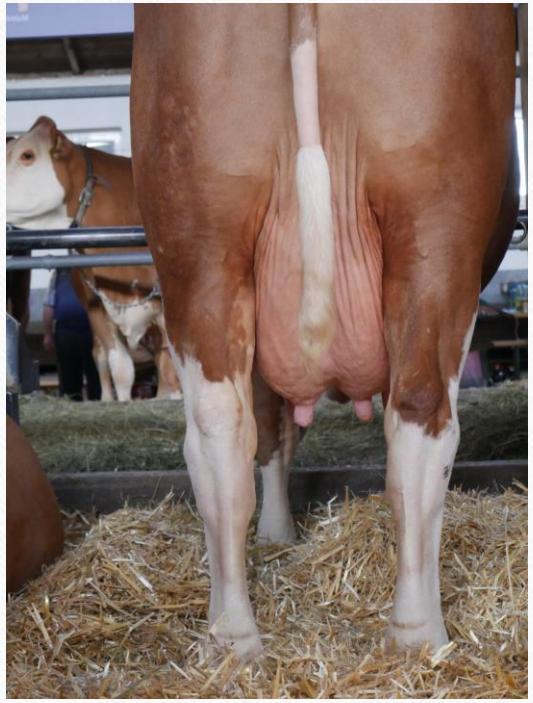

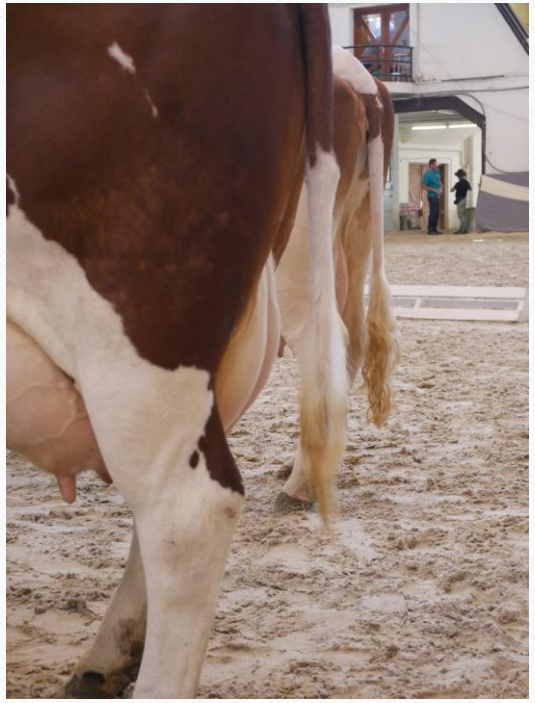

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – kettős állományok

- Korszerű, sok esetben teljesen automatizált rendszerekhez való alkalmazkodóképesség.

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – kettős állományok

- Genetika és környezet
  - Takarmányozás
  - Tartástechnológia
  - Szaporodásbiológia
  - Ökonómiai összhang a komponensek között.

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – húshasznosítású állományok

- Jól alkalmazkodjon az extenzív tartástechnológiához.
- Integrálnunk kell a „tegnap még fejt állományok” beilleszkedését a húshasznú állományok közé.
  - Tej van, húsformák szerényebbek.
- Kevésbé kiszámítható időjárási körülmények.

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – húshasznosítású állományok

- Igazodni kell a piachoz:
  - fedett szín,
- Erős napfény ➔ szembetegségek
  - szemfolt jelentősége,
- Genetikai szarvatlanság jelentősége (állatvédelem…),
- Nem kell feltalálni a melegvizet…

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Jelen– húshasznosítású állományok

- Reprodukciós eredmények:
  - 69,2 % az induló tehénlétszámra…
  - 415 napos KEKI
  - **NAGYOBB ODAFIGYELÉS!**
- 205 napra korrigált választási testtömeg:
  - Bika: 258 kg
  - Üsző: 246 kg
- Van még feladat az előbbieken túl is…

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Jelen– húshasznosítású állományok

- Reprodukciós eredmények:
  - 69,2 % az induló tehénlétszámra…
  - 415 napos KEKI
- 205 napra korrigált választási testtömeg:
  - Bika: 258 kg
  - Üsző: 246 kg
  - Plusz befektetés és munka.
- Van még feladat az előbbieken túl is…

0.15’

Merre tovább magyartarka tenyésztés?

Jelen – húshasznosítású állományok

Ki nem használt lehetőségek: Reprodukciós eredmények

69 %-os borjúszaporulat:

- 100 tehén;
- 69 borjú (15 % borjúkiesés);
- 59 választott borjú;
- 59 x 231 kg x 800 Ft/kg = **10.903.200 Ft**

90 %-os borjúszaporulat:

- 100 tehén;
- 90 borjú (15 % borjúkiesés);
- 76 választott borjú;
- 76 x 231 kg x 800 Ft/kg = **14.044.800 Ft**

- / + 3.141.600 Ft

Merre tovább magyartarka tenyésztés?

Jelen – húshasznosítású állományok

Ki nem használt lehetőségek: Reprodukciós eredmények

69 %-os borjúszaporulat:

- 100 tehén;
- 69 borjú (15 % borjúkiesés);
- 64 választott borjú;
- 59 x 231 kg x 800 Ft/kg = **10.903.200 Ft**

90 %-os borjúszaporulat:

- 100 tehén;
- 90 borjú **(5 % borjúkiesés)**;
- 85 választott borjú;
- 85 x 231 kg x 800 Ft/kg = **15.708.000 Ft**

- / + 4.804.800 Ft

Merre tovább magyartarka tenyésztés?

Jelen – húshasznosítású állományok

Ki nem használt lehetőségek: Választási eredmények

69 %-os borjúszaporulat:

- 100 tehén;
- 69 borjú (15 % borjúkiesés);
- 64 választott borjú;
- 59 x 231 kg x 800 Ft/kg = **10.903.200 Ft**

90 %-os borjúszaporulat:

- 100 tehén;
- 90 borjú (**5 % borjúkiesés**);
- 85 választott borjú;
- 85 x **251** kg x 800 Ft/kg = **17.068.000 Ft**

- / + 6.164.800 Ft

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – húshasznosítású állományok

- Reprodukciós eredmények javítása!!!
  - Nem elég csak a bikára ráhagyni!
  - Megfigyelések, kontroll,
  - Vizsgálatok szükségessége,
  - Elletés szabályozása.

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – húshasznosítású állományok

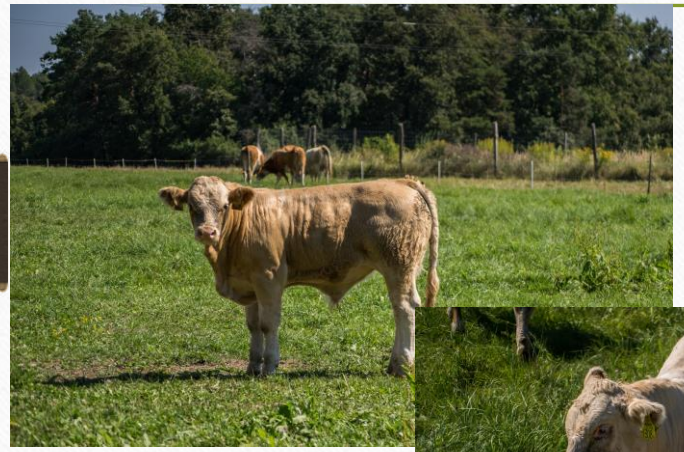

21230 Nyőgéri Gyenes Totem borjúk – 2016; ŐNPI

- Borjúnevelő képesség javítása.
  - A genetika „csak” a lehetőséget teremti meg.
  - Lehetőséget is kell adni a tehénnek, hogy „kibontakozzon”.
  - Segíteni a tehénnek.

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – húshasznosítású állományok

- Tőgyalakulás javítása.
  - Szelekció,
  - Okszerű párosítás,

Merre tovább magyartarka tenyésztés? Tenyészcélok – húshasznosítású állományok

- Anyai és apai típusok kialakítása.

Mit tudunk tenni a tenyészcéljaink elérése érdekében?

Mit tudunk tenni a tenyészcéljaink elérése érdekében?

- Okszerű tenyésztői döntések: párosítások és szelekció
- Magas szintű management
- Szakszerű tartási és takarmányozási technológia.
    - Az elvárásokat összhangba kell hozni a lehetőséggel, és a gazdaságossággal!

Adatgyűjtés:

termelési,

tenyésztési,

küllemi.

Mit tudunk tenni a tenyészcéljaink elérése érdekében? - Adatgyűjtés

- Termelés ellenőrzés:
  - Fejt állományok: ÁT Kft.
  - Húshasznú állományok: W.Tarka
- A tenyésztés nem csupán a származási adatok gyűjtését jelenti!
- Származás + termelési és szaporodásbiológiai adatok.
- Mindig az ivadékok mutatják milyen az értéke az adott egyednek!

Adatok értékelése:
Tejmennyiség, beltartalom, perzisztencia, rossz tőgy, jó láb stb.
Ráma, izmoltság, borjúnevelő készség,

Szelekció:

Milyen irányba akarok tenyészteni?

Tej, tej magas beltartalommal, tej és hústermelés.

Minél jobb húsformák, minden évben elljen,

Sorrendet kell felállítani! Egyszerre mindent nem lehet.

Adatok, tények nélkül nem lehet tenyészteni.

A tenyésztést ezen adatok alapozzák meg ➔ a párosítást ezek tudatában lehet elvégezni.

TÜRELEM!!!

Küllemi bírálatok – 2019.

- **Kettős tehenek**
- Egyedszám: 1.093
- <u>Összpontszámok:</u>
- Ráma: 77,1
- Izm.: 79,5
- Lábszerk.: 80,2
- Tőgy: 79,4

28590 Rádóci **ÓPERENCIA** Gerjen

Küllemi bírálatok – 2019.

- **Húshasznú mt. tehenek**
- Egyedszám: 407
- <u>Összpontszámok:</u>
- Ráma: 5,2
- Izm.: 4,6
- Lábszerk.: 6,2
- Tőgy: 6,8

29141 Vasvári **PADISAH** Rock

Magyartarka marha tenyésztésének szervezése

- HU Magyartarka marha: 46.271 tehén (100 %)
- Egyesületi tagok által tartott: 29.868 tehén
- Termelésellenőrzött: 10.430 tehén
- Tenyészbika előállító tenyészetek tehénlétszáma: 4.235
- Bikanevelő tehén: 408 + 206 tehén (0,87 %)

Magyartarka marha tenyésztésének szervezése

- Bikanevelő tehenek kijelölése, párosítása: BIKANEVELŐ SZEMLÉK
  - Kettős: átl.TTI 136;
  - 8.914 kg; 4,18 zs%; 3,56 f%
  - Termelési, tenyésztési adatok,
  - Küllem.
- Párosítás csúcsbikával.

26151 Bonyhádi Miklós Eredményes

Bikanevelő szemlék – 2019.

Hasznosítási irány	Tenyészetek száma	Párosított tehenek száma	Átlag párosított tehén / tenyészet	Párosított bikák száma
Kettőshasznú	13	210	16,2	10
Húshasznosítású	8	161	20,1	13
Összesen	**21**	**371**	**17,7**	**26**

Magyartarka marha tenyésztésének szervezése

- Tenyészbika jelölt ➔ előszelekció ➔ KSTV vagy ÜSTV
- Minősítés: vágó vagy Tenyészbika
- Legjobb KSTV minősítésű egyedek ➔ mesterséges termékenyítésre alkalmas minősítés ➔ ITV
- Az ivadékok teljesítménye alapján értékelődnek (fejt állományban amikor a lányok lezárják az első laktációt). Termelés és küllem.
- Nagyon hosszú folyamat. (2019-ben minősülő TB, 2013. születésűek)
- A jövő a Genomszelekcióé!!!

0,30’

Központi Sajátteljesítmény Vizsgálat (KSTV) – Ják, 2019.

Hasznosítási irány	**Kettőshasznú**	**Hús hasznosítás**	**Összesen**
Értékelési paraméterek			
Egyedszám	17	19	36
Beállításkori életnap (nap)	308	247	276
Beállításkori ttkg (kg)	402	350	374
Beállításkori ttgy/nap (g/nap)	1.299	1.428	1.367
Záráskori átlagos ttkg (kg)	588	569	578
STV alatti ttgy/nap (g/nap)	1.553	1.825	1.697
Záráskori életnapra vetített ttgy/nap	1.371	1.554	1.467
Ráma pontszám (átlag)	7,1	7,5	7,3
Izmoltság pontszám (átlag)	6,5	7,8	7,2
Láb pontszám (átlag)	7,1	7,3	7,2

Üzemi Sajátteljesítmény Vizsgálat

Kettőshasznú bikák						
Év	Egyed	Minősítés			Testtömeggyarapodás (g/nap)	
	n	R	I	L	STV alatti	Életnapi
2014.	17	7,1	6,8	7,0	1568	1451
2015.	19	7,3	6,9	7,5	1632	1423
2016.	10	7,7	6,9	7,7	1657	1430
2017.	18	7,2	7,2	7,3	1602	1427
2018.	22	7,4	7,0	7,2	1535	1411
2019.	16	6,6	6,2	7,3	1645	1360

Üzemi Sajátteljesítmény Vizsgálat

Húshasznú bikák						
Év	egyed	Minősítés			Testtömeggyarapodás (g/nap)	
	n	R	I	L	STV alatti	Életnapi
2014.	43	7,4	7,4	7,2	1696	1438
2015.	46	7,2	7,1	7,2	1540	1401
2016.	43	7,7	7,6	7,6	1816	1488
2017.	57	7,5	7,9	7,7	1952	1530
2018.	54	7,5	7,4	7,5	1873	1557
2019.	42	7,6	7,5	7,3	1710	1510

Tenyészbikák

Kettőshasznú tenyészbikák

Kettőshasznú tenyészbikák

*22658 Vértesfarm **IRGÓ** Weinold*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
126	845	118	117	98

Anya: (16073 Randy)

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
7.846	2.	3,49	3,29	30,5	8

Kettőshasznú tenyészbikák

23556 *Teveli* ***JÁRÁS*** *Imposium*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
127	927	107	109	83

Anya: (14503 Bonyhádi Rezső Horwein)

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
8.892	2.	3,46	3,18	45,7	6

115
13

Kettőshasznú tenyészbikák

25002 *Bonyhádi* ***KATARZIS*** *Costa*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
115	483	118	118	84

Anya: (16243 Bonyhádi Vince Stramy)

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
9.653	3.	5,1	3,49	42,6	6
68.373 kg tej 8 laktáció alatt!					

Kettőshasznú tenyészbikák

***25702** Jáki **LUPERCUS** Érmes*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
128	892	100	113	114

Anya: (16700 Jáki Zsonglőr Samurai)

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
7.058	3.	4,99	3,47	33,5	7

Kettőshasznú tenyészbikák

*26149 Teveli **MÁTYÁS** Eredményes*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
115	383	99	114	106

Anya: (16113 Bonyhádi Vallomás Lehel)

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
9.234	3.	4,21	3,54	41,7	8

Kettőshasznú tenyészbikák

27055 *Bonyhádi* ***MARQUIS*** *Windkraft*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
126	650	128	108	126

Anya: (20416 Hofgut)

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
12.850	3.	4,25	3,44	46	8

Fiatal, „beköszönő” tenyészbikák

27057 *Dunaharaszti* ***MILES*** *Reumut*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
135	1210	122	122	94

Anya: 18043 Rawein)

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
8.788	3.	4,05	3,54	34,0	113

Fiatal, „beköszönő” tenyészbikák

*27596 Bonyhádi **NET** Wille*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
134	1.139	107	96	94

Anya:

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
11.345	5.	4,55	3,54	42,0	110

Fiatal, „beköszönő” tenyészbikák

*27900 Jáki **NAUTILUS** Reumut*

TTI	Tej kg	Ráma	Tőgy	HTI
126	787	116	103	100

Anya:

Max. laktációs term. (kg)		Tzs%	Tf%	Max. napi tej	Tőgy
6.823	3.	4,17	3,49	32,3	101

Húshasznosítású tenyészbikák

Legendás húshasznú tenyészbikák unokái…

*27754 Vasvári **NÓTAFA** Gerjen*

NET	205 nap	SV		
99	263	109		

STV ttgy.	Éttgy.	R	I	L
1.850	1.416	9	8	8

Anya: (14816 Gyúrói Sámán Hold)

Teny.év	Ellés	Vál.borjú	NET
11	9	9	116

118

Legendás húshasznú tenyészbikák unokái…

27755 *Vasvári* ***NADAP*** *Tyson P*

NET	205 nap	SV		
105	273	116		

STV ttgy.	Éttgy.	R	I	L
2.083	1.432	8	9	8

Anya: (14588 Kocséri Rába Hillmann)

Teny.év	Ellés	Vál.borjú	NET
15	12	13	104

Legendás húshasznú tenyészbikák unokái…

***27755** Vasvári **NADAP** Tyson P*

35099 Derecskei URÁNUSZ Nadap

35100 Derecskei UNDOK Nadap

Legendás húshasznú tenyészbikák unokái…

*29141 Vasvári **PADISAH** Rock P*

NET	205 nap	SV		
119	338	141		

STV ttgy.	Éttgy.	R	I	L
2.275	1.834	7	8	8

Anya: (17760 Nyőgéri Buzogány Vásott)

Teny.év	Ellés	Vál.borjú	NET
8	6	6	129

2020 tavaszán ITV-ben induló fiatal tenyészbikák

- *32939 Vértesfarm SOMLÓ Sipan*
- *33362 Bonyhádi TOTYA Humpert*
- *33363 Dunaharaszti TITÁN Ibhár*
- 33328 Derecskei TURULL Lackó
- 33329 Vasvári TÖKÖS Jókora
- 33350 Vasvári TELIVÉR Mathew
- 34001 Őrségi TÁLTOS Hancock

32939 Somló

Köszönöm a figyelmet!